Весткі й Паведамленьні
інфармацыйны бюлетэнь Згуртаваньня "ПАГОНЯ"
Viestki j Paviedamlenņi
Сусьветнае сеціва: e-krama.com, pahonia.com
Электронны адрас: viestki@mail.com
P. O. Box 3225, Farmingdale, NY 11735
№ 7 (617)
Ліпень 2017 г.

Летняя ночка купальная

Здымак В. Руднёва

Для чаго з году ў год мы ладзім нашыя Купальлі, навошта менавіта мне гэта патрэбна? – пытаюць часам мяне. Адказваючы, я прыгадваю Міхаіла Мураўёва, якога ў народзе празвалі Вешальнікам, і які кіраваў падаўленьнем антырасейскага паўстаньня 1863 года. Па ягонаму загаду павесілі тысячы змагароў за волю нашага народу, у тым ліку й Кастуся Каліноўскага. Меў ён гэткае перакананьне й паводле яго жыў і дзейнічаў: "В Северо-Западном крае так называемый белоруский язык необходимо свести на нет. Если этого не сделать, он постоянно будет инспирировать мысль об отдельном белорусском народе и праве этого народа на этническую самостоятельность и национально-государственную суверенность, чего допустить нельзя".

Як казаў той жа Мураўёў-Вешальнік: "Калі беларускія хлопцы пачнуць сьпяваць расейскія песьні, то яны забудуцца пра сваю нацыянальную годнасьць, ім стане ўсё роўна, хто яны й адкуль, нам не давядзецца ўжо змагайцца зь імі, тады мы возьмем іхны край ды іх самых голымі рукам".

А ў Беларусі па сёньняшні дзень праводзіцца палітыка зьнішчэньня мовы, культуры і традыцыяў нашага народу, а разам з тым у яго адымаецца й самая памяць аб самых сабе. Вельмі крыўдна, што гэтая палітыка так пасьпяхова рэе над нашай краінай, асымілюе наш народ і, што самае жахлівае, нашую моладзь. Вось менавіта таму мы й намагаемся праводзіць нашыя традыцыйныя народныя сьвяты, якія базуюцца на беларускім фальклёры.

Каб спыніць гэты наступ на нацыянальную сьвядомасьць беларусаў і абудзіць моладзь, мне бачыцца адзіны спосаб зацікаўленьня ўласнай мовай і культурай праз пашырэньне правядзеньня традыцыйных фальклёрных абрадаў і сьвятаў. Моладзь добраахвотна бярэ ў іх удзел і, сьпяваючы свае нацыянальныя песьні, пачынае адчуваць, што мы маем сваю адметную мову й культуру. Правесьці на расейскай мове пікнічок на прыродзе можна, а вось купальскі абрад – не атрымаецца, бо ён грунтуецца на беларускіх песьнях.

Паводле этымалёгіі назвы Беларусь, праўдзівасьць якой адстойвалі яшчэ В. Тацішчаў, А. Кіркор, Я. Карскі, зямля беларусаў атрымала сваю назву ад белага колеру адзеньня і антрапалягічнага тыпу яе жыхароў. Магчыма, гэта так і было. Такім чынам Беларусь – гэта "белая краіна" або "зямля ў белых строях". У перакладзе на лацінскую мову назва гучыць TERRA ALBA. Але слова "alba" азначае таксама і "пярліна", і "сьвяты". Такім чынам гэта "зямля-пярліна", "зямля сьвятая". Недасягальны чалавечаму разуменьню промысел Божы, і неспавядальныя шляхі Гасподнія. Як выказаў гэта ў свой час Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч:

Божа наш, Ты шыбнуў на зямлю чалавека,
І няшчасьця бярэма і шчасьця ад веку
Ты прызначыў яму выганяючы з раю, –
Як жа ў смутак душы яго любасьць да краю
Ты ўліў?

Адзінаю згадкаю для чалавека пра ягоную страчаную калісьці "нябёсную Радзіму" зьяўляецца Радзіма зямная, дзе ён нарадзіўся, дзе пачуў першае матчынае слова, дзе пахаваныя ягоныя продкі й народзяцца ягоныя дзеці.

Калі мы праводзім нашыя нацыянальныя абрадавыя сьвяты, тым самым мы працягваем справу Кастуся Каліноўскага й усіх тых змагароў, якія аддалі свае жыцьці за волю нашае краіны й нашага народу. Таму начамі пасьля працы я вышываю й рыхтую беларускія строі, вучу песьні, каб тую моладзь, што прыйдзе да нас упершыню, апрануць у белыя строі, каб ня сталі чужынцамі для сваёй зямлі й свайго народу.

Цыклічна замкнутае жыцьцё старажытных людзей было запоўнена шматлікімі рытуаламі. Згодна лёгіцы міталягічнай сьвядомасьці, уяўныя акты стварэньня Космасу неабходна было пэрыядычна паўтараць у час важнейшых сьвятаў, зьвязаных з кругазваротам прыродных цыкляў ці з такімі галоўнымі падзеямі жыцьця чалавека, як нараджэньне, пахаваньне і г. д. Узорамі для рытуальных дзеяньняў лічыліся ўчынкі багоў, герояў ці першапродкаў.

У міталягічных уяўленьнях продкаў беларусаў шэраг пэрсанажаў быў адказныя за нараджэньне. Адным з найархаічнейшых такіх пэрсанажаў была Мара. Такім імём называлі яшчэ да ўзьнікненьня пантэону архаічную Вялікую багіню, апякунку як нараджэньня, так і сьмерці. Суаднесеннасьць Мары з вадою і вільгацьцю, а значыць з каханьнем і жыцьцём, спры-

заканчэньне на бачыне 3

617.qxd 6/30/2017 10:57 PM Page 3 (1,1)

Чэрвеньскі сход Згуртаваньня “Пагоня”

У суботу, 10 чэрвеня, у Доме Маракоў на Мангэтане прайшоў чэрвеньскі сход Беларуска-Амэрыканскага Згуртаваньня “Пагоня”. Сход адкрыў старшыня Згуртаваньня сп. Віталь Зайка. Ён адразу прадставіў выступоўца, славутага грамадзкага дзеяча і навукоўца, гісторыка беларускай грамады ў Амэрыцы сп. Вітаўта Кіпеля.

Напачатку гутаркі выступоўца распавёў пра сябе, пра сваіх бацькоў і Менск, горад у якім ён нарадзіўся ў 1927 годзе. Ён затым узгадаў дзяцінства ў Налінску, куды ягонага бацьку выслалі як “нацдэма”, і ў Арле. Бацьку перасьледвалі Саветы па сфабрыкаваный справе “Саюзу вызваленьня Беларусі”. Перш выслалі, а затым арыштавалі і асудзілі на 5 год зьняволеньня. Затым была вайна, вяртаньне ў Менск, і потым эміграцыя.

Вітаўт скончыў Беларускую гімназію імя Янкі Купалы ў Рэгенсбургу, браў удзел у беларускім скаўцкім руху. Затым паступіў у Лювэнскі ўнівэрсытэт у Бэльгіі на геалягічны факультэт. Пасьля сканчэньня яго меўся ехаць у Конга або Марока, але акурат зьявілася магчымасьць пераехаць у Амэрыку, і ў 1955 годзе ён прыехаў у ЗША.

Пасьля пераезду ён ажаніўся зь сяброўкай па гімназіі й унівэрсытэце Зорай Савёнак. Увесь час сп. Кіпель браў удзел у беларускай грамадзкай дзейнасьці, перш у Саюзе Беларусаў Бэльгіі, пасьля ў шэрагу беларускіх арганізацыяў у Амэрыцы, у тым ліку ў Беларуска-Амэрыканскім Задзіночаньні (БАЗА). Таксама далучыўся да палітычнай амэрыканскай дзейнасьці, быў старшынём Фэдэрацыі Беларускіх Рэспубліканскіх Клюбаў. Пасьля прыезду ў Амэрыку быў пэрыяд адаптацыі, “хвалісты” час. Праз нейкі час сп. Кіпель стаў думаць пра зьмену спэцыяльнасьці, каб займацца тым, што здавалася важным для Беларусі, і цалкам пералучыўся на гуманітарную ніву. Ён скончыў факультэт інфарматыкі й бібліятэказнаўства пры Ратгерскім унівэрсытэце і потым стаў працаваць у Славянскім і Балтыйскім аддзеле Нью-Ёрскай Публічнай Бібліятэкі. У гэты час заняўся прафэсійным досьледам у галіне беларускай бібліяграфіі, і таксама працягваў пошукі матэрыялаў па гісторыі беларускай іміграцыі ў Злучаныя Штаты. Зь ягонай дапамогай значна пашырыўся фонд беларускіх выданьняў Бібліятэкі.

З 1982 года сп. Кіпель стаў кіраўніком Беларускага Інстытуту Навукі і Мастацтва (БІНіМ), у якім актыўна працаваў і раней. БІНіМ дасюль вядзе навуковую і выдавецкую дзейнасьць, друкуе манаграфіі й пэрыёдык “Запісы БІНіМ”.

У 1993 годзе ў Менску ў пракладзе Сяргея Шупы з ангельскай мовы выйшла кніга Вітаўта Кіпеля “Беларусы ў ЗША”. Кніга адразу набыла розгалас і папулярнасьць. У 1999 годзе яна выйшла па-ангельску, і вось цяпер зьявілася другое, пашыранае і дапоўненае, выданьне, якое ўлучае таксама пэрыяд пасьля 1993 года і да цяперашняга дня.

Затым сп. Вітаўт Кіпель спыніўся на сваёй кнізе і на асноўных пэрыядах эміграцыі беларусаў у ЗША, падкрэсьліўшы, што беларусы пачалі сяліцца ў Амэрыцы яшчэ ў каляніяльныя часы. Затым былі славуты чын Т. Касьцюшкі, удзел у змаганьні за незалежнасьць ЗША, праца беларускіх ксяндзоў-езуітаў па разьвіцьці сыстэмы адукацыі, стварэньні Джорджтаўнскага ўнівэрсытэту. Зь сярэдзіны 19 ст. пачынаецца масавая іміграцыя ў ЗША гэбраяў зь Беларусі, а пачынаючы з апошняга дзесяцігодзьдзя 19 ст., таксама і масавая іміграцыя этнічных беларусаў. У канцы 19-га – пачатку 20 ст. прыехаўшых пераважна рэгістравалі па краіне паходжаньня або па рэлігійнай прыналежнасьці. Таму раньняя беларуская эміграцыя называлася “расейская”, хоць этнічных расейцаў у ёй было вельмі мала, пераважалі гэбраі, беларусы і ўкраінцы. Пэўная колькасьць беларусаў эмігравала потым з Заходняй Беларусі, і яны мелі ўжо больш акрэсьленую нацыянальную прыналежнасьць. Калі пачалася другая хваля іміграцыі, і людзі сталі ўтвараць свае нацыянальтныя арганізацыі, цэрквы ды іншыя ўстановы, тады беларуская прыналежнасьць перастала выклікаць сумневы ды спрэчкі, як гэта бывала сярод ранейшых імігрантаў. Прамоўца таксама закранаў лічбы беларусаў у Амэрыцы. У нашыя часы беларуская іміграцыя працягваецца, і беларуская прысутнасьць у Амэрыцы пашыраецца. “Далейшая будучыня беларускай іміграцыі – у руках цяперашняй моладзі, у вашых руках”.

Др. Вітаўт Кіпель

Сп. Кіпель адказаў на пытаньні прысутных і, між іншага, адзначыў, што пачалі паступаць новыя матэрыялы, што могуць быць скарыстаныя для 3-га выданьня кнігі “Беларусы ў ЗША”.

Затым старшыня “Пагоні” сп. Віталь Зайка ад імя прысутных павіншаваў сп. Кіпеля з 90-мі ўгодкамі й пажадаў здароўя, сілаў і дачакацца выхаду 3-га выданьня кнігі. Юбіляру адсьпявалі “100 год” і прэзэнтавалі вялікі торт.

Затым прысутныя мелі нагоду выпіць за здароўе юбіляра і пагутарыць зь ім. Таксама прагучэлі абвесткі, асноўная зь якіх – пра надыходзячае 24-25 чэрвеня сьвяткаваньне Купальля.

Віталь ЗАЙКА

617.qxd 6/30/2017 10:57 PM Page 3 (3,1)

Летняя ночка купальная

заканчэньне з бачыны 1

чынілася да таго, што з гэтым імём зьвязанае індаэўрапейская назва "мора", а "мор" – гэта балота, хвароба, злы дух, сьмерць. У касьмічным пляне Мара зьвязаная са штогадовымі цыклямі паміраньня й ўваскрашэньня прыроды.

З募Мараю зьвязаная Мар'я купальскіх песьняў, яна ж Купала. У некаторых легендах яна то сястра, то жонка Пяруна-Ярылы-Юр'і, зьвязанага з жыцьцём і агнём, як і імя Ільля або Йван. Тут відавочна прасочваецца матывы інцэсту Мары на Купальле са сваім братам (напэўна Вялікім богам Грымотнікам-Перуном). Таму шмат купальскіх песень пра кветку Іван-ды-Мар'я:

Іван, Іван да Мар'я,
Вох-і, лю-лі, ды Мар'я,
А на гарэ Купальля,
Вох-і. Лю-лі, Купальля...

У адных мясцовасьцях пудзіла лялькі Марэны або Купалы спальвалі, у другіх – тапілі, бо яна ўспрымалася як сымболь зла.

Купаліш і Купалінка Здымак В. Руднёва

Вада выступае ў ролі жаночага пачатку, як аналяг мацярынскага ўлоньня і чэрава, а таксама апладнёнага сусьветнага яйка. Шырока распаўсюджаным індаэўрапейскім матывам зьяўляецца ўяўленьне пра шлюбны саюз неба, як мужчынскага пачатку, з вадою ці зямлёю.

У ідэале традыцыйна Купальле праводзіцца ноччу з 20 на 21 чэрвеня, калі самая кароткая ноч і, адпаведна, самы доўгі дзень. Але ўсе мы зьвязаныя вучобаю і працаю, таму прымяркоўваем яго да бліжэйшых выходных дзён. Так было і сёлета 24 чэрвеня. Абмежаваньня прымаць удзел у абрадзе па ўзросьце не існуе, проста кожны выконвае сваю функцыю. Спачатку прагучэла зазыўная песьня:

Добры вечар,
Добрым людзям,
Клічам мы вас на Купальле...

Мы абралі Купаліша – Анатоля Цяценькіна, потым ён сам абраў сабе Купалінку – Кацярыну Пратт. Пры апошніх сонечных промнях, яны ўдвох распалілі паходняй купальскае вогнішча. І разьліліся песьні, закружыліся карагоды: "Пойдзем, дзеўкі, кругом жыта", "Чырвоная ружа", "У Кузьмы на дварочку", "А на гарэ купарос рос", "Перад Пятром пятым днём разгуляўся Йванаў конь" ды іншыя.

У гэты раз купальшчыкаў сабралася больш за сотню. Нам катастрафічна не хапала тае купальскае паляны, таму мусілі карагоды замяніць на крывыя танкі. Самае прыемнае, што ўсе былі ўдзельнікамі, сьпявалі й танчылі, акрамя невялічкай колькасьці, хто завітаў да нас невядома для чаго й ўзіраўся з кустоўя.

Пад час гульні ў "Падушачку", хлопец ў строі нячысьціка скраў Купалінку. Але Князь-Купаліш хутка знайшоў яе. Пакуль яна старалася па-беларуску павіншаваць ўсіх са сьвятам, частка купальшчыкаў нырнула ў кусты на іншыя пагоркі, мабыць, шукаць папараць-кветку. А самыя стойкія спалілі ляльку Марэну, як сымболь зла й працягвалі гульні ў "Цяцерку", "Баяроў" ды іншыя. Потым пачаліся ачышчальныя скокі праз даволі яшчэ высокае вогнішча. Хлопцы й дзяўчаты адчайна пераляталі празь яго. Найбольш у гэтай справе вылучыўся Алесь Тур. Яго так і празвалі Лятучы Алесь або Лятучы Тур.

А тым часам мы выправіліся ачышчацца вадою возера. У лясной цемры мы скінулі ўсю вопратку й такімі, якія ёсьць, акунуліся ў прыціхшае, бы соннае, возера. Вада пяшчотна агарнула прахалодаю нашыя разгарачонныя вогнішчам целы. Зь неба на нас узіраліся вялічэзныя зоры, якія, здавалася, наблізіліся да вады, каб, як і мы, акунуцца ў яе.

Летняя ночка купальная,
Лёгкай растаяла зьнічкаю,
Падаюць зоры сьвітальныя
Ў чыстыя воды крынічныя...

Ачышчаныя й абноўленыя, бы толькі што народжаныя, вярнуліся да купальскага вогнішча. Там ўжо Сяржук Сокалаў-Воюш пачаў частаваць нас сваім крупнікам. А тым часам і Юры Кавальчук, які сёлета узяў на сябе клопат па падрыхтоўцы сушняку, вырабу купальскага кола й складаньню самаго вогнішча, як раз згатаваў наш традыцыйны гарачы крупнік з амаль трыццаці траваў на мёдзе й гарэлцы. Цяпер можна было падсілкавацца, каб працягваць сьпяваць ўжо пазаабрадавыя песьні пра каханьне.

Здымак В. Зайкі

Хочацца падзякаваць Алене і Юры Кавальчукам, якія ўзялі на сябе клопаты па практычнай арганізацыі сьвята, Віталю Зайку, які афіцыйна замовіў дазвол на правядзеньне сьвята ў запаведніку. Спадзяюся, што ўсе засталіся ўдзячнымі й мне за вырабленыя мною белыя строі, правядзеньне самаго абраду й тое, што была завадатаркаю ў сьпевах ды карагодах. Было вельмі прыемна, што ўсё прайшло ў згодзе й павазе адзін да аднаго. Таму вялікі дзякуй усім, хто быў з намі ў гэтую купальскую ноч.

Валяньціна ЯКІМОВІЧ

617.qxd 6/30/2017 10:57 PM Page 1 (1,1)

Сустрэча ў Таронта

У Беларускім грамадзка-рэлігійным цэнтры Таронта 21 чэрвеня адбылася сустрэча з Маратам Клакоцкім, рэдактарам літаратурнага альманаху "Беларус".

Напачатку сустрэчы перад гасьцямі выступіў дзіцячы калектыў гурта "Яваровы людзі" пад кіраўніцтвам Віялеты Кавалёвай – хлопчыкі і дзяўчынкі сьпявалі беларускія народныя песні і дзіцячыя песьні сучасных беларускіх кампазытараў.

Падчас імпрэзы тарантаўцы задавалі рэдактару альманаху пытаньні пра гісторыю стварэньня і дзейнасьць альманаху, ягоны распаўсюд і фінансаваньне. Прысутныя даведаліся, што сёньня альманах "Беларус", які выдаецца раз на год з 2007 года, можна ўбачыць у найбуйнейшых бібліятэках сьвету: у Лёндане, Нью-Ёрку, Парыжы, а таксама ў бібліятэках Беларусі. Паводле словаў выступоўцы, альманах ня мае праблемаў з матэрыяламі: беларускія пісьменьнікі, якія жывуць за межамі Беларусі, актыўна супрацоўнічаюць і нярэдка яго фінансуюць. "Мы даем шанец кожнаму надрукавацца, гэта ня важна – ці ты толькі пачатковец, ці ўжо прафэсійны літаратар", – падкрэсьліў Марат Клакоцкі. Ён таксама адзначыў, што для беларускіх пісьменьнікаў замежжа альманах "Беларус" – часта ёсьць адзінаю магчымасьцю надрукавацца ў беларускамоўным выданьні. Менавіта тут, у альманаху, друкаваў большасьць сваіх твораў і леташні ляўрэат прэміі Ежы Гедройца Макс Шчур, адзін з самых цікавых і таленавітых сучасных беларускіх пісьменьнікаў.

Пасьля таго, як Марат Клакоцкі адказаў на пытаньні, прысутныя мелі магчымасьць паслухаць і галасы беларускіх літаратараў, якія жывуць у Таронта. Сталая аўтарка альманаху "Беларус" Ірына Варабей прачытала свой пераклад апавяданьня канадыйскай пісьменьніцы Э. Паўлін Джонсан-Тэкеянўакей. А яшчэ рэдактара альманаху чакаў сюрпрыз: пасьля гэтай сустрэчы кола аўтараў "Беларуса" пабольшала яшчэ на аднаго чалавека. Ім стаў тарантаўскі беларус Зьміцер Леановіч, ён упершыню выступіў перад аўдыторыяй са сваімі вершамі, і ягоны выступ быў вельмі цёпла ўспрыняты публікай.

М. Клакоцкі
Здымак І. Варабей

Пры канцы імпрэзы тарантаўскія беларусы атрымалі магчымасьць набыць асобнікі альманаху "Беларус" за ранейшыя гады, узяць аўтограф у рэдактара і падтрымаць альманах сваімі ахвяраваньнямі. Мы вельмі ўдзячныя Марату Клакоцкаму, які знайшоў магчымасьць завітаць у Таронта і сустрэцца са сваімі канадыйскімі чытачамі!

К. ВІКТАРОВІЧ,
В. КАВАЛЁВА

Уплаты ў Згуртаваньне
Ñêëàäê³ é àõâÿðàâàíüí³:

- **В. Валынец** 60
- **М. Валынец** 60
- **К. Зінавенка** 60
- **Д. Клепчукоў** 60
- **Л. Кныш** 60
- **А Літвіненка** 60
- **А. Літвінка** 60
- **Е. Навіцкая** 60
- **Ю. Самуйлава** 60
- **А. Сарадоеў** 60

Усім шчыры дзякуй!

Уплаты ў Згуртаваньне "Пагоня" шліце на адрас:
P. O. Box 572
New York, NY 10113
Чэкі выпісвайце на імя скарбніка Згуртаваньня "Пагоня" *Viktar Yedzinovich.*

Наступны сход

Беларуска-Амэрыканскага Згуртаваньня "ПАГОНЯ" адбудзецца ў суботу **8-га ліпеня 2017 г.** на Мангэтане па адрасу:
Seafarers and International House
123 East 15th Street
New York, NY 10003.

*Даезд цягнікамі падземкі **L, N, Q, R, W, 4, 5, 6** да прыпынка **Union Square**.*

*Будынак знаходзіцца адзін блёк на ўсход ад **Union Square** па **15-й вуліцы** на скрыжаваньні з **Irving Place**.*

Заля сходаў на 2-м паверсе.

Пачатак: **а 6-й** гадзіне вечара.

*Паважаныя **М. Дзікун, Ю. і І. Валковіч, Ю. Шкода**, калі ласка, павядаміце рэдакцыі вашыя дакладныя паштовыя адрасы.*

Ахвяравалі на выданьне бюлетэня ***Весткі й Паведамленьні***:

- **В. Валынец** 30
- **М. Валынец** 30
- **Д. Клепчукоў** 30
- **Л. Кныш** 30
- **Я. Курчэўская** 30
- **А. Літвіненка** 30
- **Е. Навіцкая** 30
- **Ю. Самуйлава** 30
- **Д. Турсумбаеў** 30

Шчыры дзякуй!

*Падпісацца на бюлетэнь можна даслаўшы ў рэдакцыю аплату гадавой падпіскі (**$30**) на адрас:*
Marat Klakotski
P. O. Box 3225
Farmingdale, NY 11735
*Чэкі выпісвайце на імя скарбніка "Пагоні" **Viktar Yedzinovich**.*
*Падпіску таксама можна аформіць на сайце **www.e-krama.com***